رسانه و سینما

صدای سوت همان قطار است . . . ۱۶

ترافیک شدید آدم‌ها ۱۷

کتاب و ادبیات

کتاب تازه‌ای از حسین آبادیان . . . ۱۸

گفت‌وگو با بهرام مرادی ۱۹

حکمت و اندیشه

دولت اموی: حکومت کردن با شمشیر ۲۰

کلاس شلوغ لیبرالیسم ۲۱

تاریخ مشروطه

مسجد گوهرشاد به خون نشست . . ۲۲

ریتم

گزارشی از برگزاری چند جشنواره موسیقی در تابستان

هوای رقیق جاز

ترجمه: هادی خوشنویس

«جولو لووانو» ساکسفون‌زن سبک جاز در اوج قدرت خود است و در سن ۵۳ سالگی به قدر کافی کارکشته تا جوایز متعددی را در کارنامه خود داشته باشد، و همچنان آنقدر پرشور تا مانند همیشه نفس خود را در ساکسفون بدمد، چرا که قسمت اعظم سال را به اجرا در سالن‌های کنسرت و کلوپ‌های نقاط مختلف جهان و به‌ویژه سرزمین جاز نیویورک می گذراند.

اما در تابستان پیش رو، «لووانو» در هیئت دیگری ظاهر می‌شود: مدیر هنری جشنواره جاز «کارآمور»، جشنواره‌ای دوروزه در کاتونا. این فستیوال یکی از ده‌ها اتفاقات صحنه موسیقی جاز است که در تابستان و هوای آزاد به نواحی حومه نیویورک حیات می‌بخشد و نوازندگان و برنامه‌ریزان سرشناس را جذب خود می‌کند.

«لووانو» معتقد است که وقوع این حادثه در اطراف نیویورک در حال رشد و بهتر شدن است و جشنواره «کارآمور» یک نمونه مثال‌زدنی است. به گفته «جیم لوس»، تهیه‌کننده این فستیوال، سال ۱۹۹۳ سال تولد این جشنواره بود، هنگامی که تنها ۳۰۰ نفر را در یک روز گرد هم جمع و با دوئت‌های پیانو در سالنی با ۶۰۰ صندلی از آنها پذیرایی کرد.

امروز اما، با یک برنامه طولانی‌تر (آخرین شنبه جولای و اولین شنبه در آگوست) و مکان اجرای بزرگتر، این جشنواره حدود سه هزار نفر را به سالن تئاتر «ونتین» می‌کشاند. به گفته «جیم لوس» امسال این جشنواره می‌تواند چهره‌ای متفاوت از خود نشان دهد چرا که هفتگانه‌های پیانیست معروف «مک کوی تای‌نر» و نیز آهنگ قدردانی از «جو هندرسون»، ساکسفونیست قدیمی، جاذبه‌های این جشنواره را چندین برابر می‌کند. امسال همچنین «کرک لاینزی» اجراهایی خواهد داشت برای گرامیداشت جان هیکز، که قرار بود در جشنواره پیانو بزند اما ماه گذشته فوت کرد. حادثه بزرگتر عرصه جاز امسال، جشنواره «لیچ فیلد» در «کانکتی کات» است که حدود ۱۰ هزار نفر را به «گوشن فی رگراوندز» می‌کشاند. به گفته خانم «ویتا وست مویر» مدیر اجرایی جشنواره این تعداد شرکت‌کننده بیش از دو برابر تعدادی است که در سال ۱۹۹۶ به جشنواره آمدند. در سال ۱۹۹۶، سال اول جشنواره، «دایانا کرال» و سپس یک خواننده و پیانیست کم‌شهرت تحسین و تمجید همگان را برانگیختند. امسال این فستیوال از ۴ تا ۶ آگوست با ۱۴ اجرا، منجمله ساکسفون «لی کونتیز» و دکتر «جان» برگزار خواهد شد. یکی دیگر از وقایع مهم جاز در حومه این شهر متروپل، جشنواره جاز «اسپاک» است، جشنواره‌ای دوروزه که در مرکز اجرای هنرها در نیوجرسی برگزار می‌شود. جشنواره‌ای که به نام «اسکار شیندلر» ثبت شده است. به گفته «کیت بیکر» مدیر اجرایی و خواننده این جشنواره، در این فستیوال در حال رشد هم بین ۳ تا ۵ هزار نفر شرکت می‌کنند.

برخلاف جشنواره «کارآمور» و «لیچ فیلد»، کنسرت‌های «وست اورنج» که بنا به برنامه باید در روزهای ۹ و ۱۰ سپتامبر امسال برگزار شوند، بسیار آزاد و بدون محدودیت هستند. هر سه جشنواره از بعدازظهر تا غروب در فضای آزاد برگزار می‌شوند اما تمام آنها از ساختار مشابهی برخوردار نیستند. در خلال جولای و آگوست، یک گروه غیرانتفاعی با نام «جاز فورم‌آرتز» به وسیله «مارک مرگانلی» بیش از ۴۰ کنسرت برگزار خواهد کرد و اغلب در غروب‌ها. این تعداد کنسرت دارای اختلاف فاحشی است با ۲۴ کنسرتی که «مرگانلی» در سال اول یعنی شش سال پیش برگزار می‌کرد.

کنسرت‌ها که هر یک هزار شرکت‌کننده دارند، مجانی هستند و اغلب اهالی موسیقی که در آستانه ستاره شدن هستند در آن ظاهر می‌شوند، هرچند افراد پیشکسوتی مانند «لودو نالسون» ساکسفون‌زن و خود آقای «مورگانلی» نیز در آن شرکت می‌کنند. آقای «لوس» تولیدکننده جشنواره «کارآمور» در مورد این فعالیت‌ها آقای «مورگانلی» می‌گوید: او به تنهایی توانسته است موسیقی را به جاهایی ببرد که شما هرگز فکر آن را هم به سر راه نمی‌دهید. جاهایی مانند بخش‌هایی از «مونت ورنون» و «یونکر» که در حالت معمولی شاهد اینچنین مراسمی نیستند. اما موانع هم کم نیستند. «مورگانلی»، فقط سیستم صوتی خود را به کنسرت حمل می‌کند و اغلب با مشکلات پشتیبانی مواجه می‌شود.

اما این مشکلات در مقابل دغدغه‌های مالی ناچیز به حساب می‌آیند. ماه گذشته به عنوان مثال وقتی که «مورگانلی» در دفتر کار خود در نیویورک نشسته بود، تماسی از شهردار شهر «اسلیپی هالو» داشت که به او می گفت این شهر کوچک دیگر توانایی حمایت از کنسرت‌هایی را که هرکدام چهار هزار دلار هزینه دارند، ندارد. شکایت از مشکلات مالی، عامل تکراری بازدارنده تهیه‌کنندگان جشنواره‌ها است. بانک‌ها هم دیگر به مانند گذشته از این برنامه‌ها حمایت نمی‌کنند. نمونه اینکه، جشنواره جاز «نورث فورک بنک» که بین ۱۱ تا ۱۳ آگوست برای ۶ هزار نفر شرکت‌کننده برنامه اجرا می‌کند امسال پس از اینکه حمایت مالی یک بانک را برای کنسرتی که ۱۵۰ هزار دلار خرج دارد، جلب کرده بود، متوجه شد که بانک به علت کسری بودجه، حمایت از برنامه را لغو کرده است.

لذا به‌رغم افزایش علاقه به موسیقی جاز، به گفته خانم «مویر» مدیر اجرایی فستیوال «لیچ فیلد» موسیقی جاز مانند هوا در حال رقیق شدن و پیوستن به موسیقی کلاسیک است. فستیوال‌های معدودی از پس خود برمی‌آیند. حتی برخی جشنواره‌ها برای پرکردن صندلی‌ها تعریف خود از موسیقی جاز را توسعه می‌دهند و برنامه‌هایی که جذابیت مالی و تجاری دارند را اجرا می‌کنند. برخی مانند گروه «پریزرویشن هال»، از استعداد هنرپیشگی نوازندگان نیز استفاده می‌کنند. «لووانو» که سومین دوره مدیریت فستیوال «کرامور» را تجربه می‌کند می‌گوید که پیوستن به تیم برنامه‌ریز جشنواره به او این شانس را داده است تا گروه‌ها و آلات متنوع را به اجرای قطعاتی که او قبلاً ضبط کرده است تشویق کنند و بودن در نیویورک، فرصت همسایگی با بت‌های جاز را به او داده است.

«لوس» معتقد است که بودن در فضای آزاد باعث الهام شدن به نوازندگان می‌شود. برای او این تجربه وقتی وضوح پیدا کرد که در یک روز گرم تابستان، «لووانو» درحالی که ساکسفون تنور خود را در دست داشت در حال گشت‌زدن در باغ‌ها بود. هنگامی که لحظه‌ای مکث کرد تا «مایکل بارنت» مدیر اجرایی و یک پیانیست معروف به او برسند، شروع به بداهه‌نوازی سونات بتهوون کرد. این انگیختگی آن چیزی است که شرکت‌کنندگان انتظار آن را دارند. اگر چه او خود امسال اجرا نخواهد داشت و احتمالاً در بین حضار، شاید در کنار دوست خود «مک کوی تای‌نر» بنشیند.

«تای‌نر» کسی است که اعتبار او از متحول کردن نقش پیانیست به عنوان یک عضو از گروه «جان کلترین» در دهه شصت به‌دست آمده است. سال گذشته او در جشنواره «لیچ فیلد»، به روی صحنه رفت و «ساویون گلوور» از گروه استپ به او پیوست. در فستیوال «کارامور» امسال، هفت‌گانه «تای‌نر» پایان‌بخش فستیوال خواهد بود، هفت‌گانه‌ای که در اوایل دهه شصت ضبط شد. او معتقد است که معمولاً به هر جایی که بروید، حسی مخصوص همان مکان به شما دست می‌دهد و شما هرگز نمی‌دانید تحت چه تاثیری قرار خواهید گرفت.

کنسرت سیار

مرضیه رسولی

چند هفته پیش ذوق‌زده از دیدن کنسرتی متفاوت به کاخ نیاوران رفتیم. به گوش هایمان وعده دادیم که بالاخره از نزدیک موسیقی جاز- هر چند نمونه ایرانی شده آن- را خواهند شنید. پوستر تبلیغاتی کنسرت به کلی‌ترین شکل قضیه خبر از اجرای قطعاتی در World Music می‌داد. به جای اشاره به نام سازهایی که قرار است نواخته شوند، نام خانوادگی آنها ذکر شده بود: سازهای بادی، سازهای کوبه‌ای و . . . ریشه این کلی گویی‌ها مشکلات صدور مجوز در ایران است. اینکه چرا جاز جزء سبک‌های طرد شده از سوی وزارت ارشاد است، معلوم نیست. اگر مسئولان بخش صدور مجوز این وزارتخانه نگاهی کوتاه به تاریخچه به وجود آمدن این سبک می‌کردند، از مخالفت خود دست برمی‌داشتند و می گذاشتند که جاز مرئی شود و نفسی تازه کند. ما از طریق رسانه‌ای موثر در ایران به نام تبلیغات دهان به دهان که گاهی هم همه‌چیز را وارونه جلوه می‌دهد، متوجه شدیم World Music اسم مستعار جاز در این کنسرت است و پیشینه کاری پیتر سلیمانی‌پور و شنیدن «منظومه شخصی» او این شایعه را تایید می‌کرد. خیلی از شنوندگان و طرفداران این سبک مهجور در سالن اختصاصی کاخ نیاوران با دیدن نشانه‌های جاز روی صحنه قبل از شروع کنسرت به خود امیدواری بیشتری دادند و قبل از نواخته شدن قطعات متوجه توهم خود نشدند تا اینکه با به پایان رسیدن قطعه دوم فهمیدند اشتباه آمده‌اند. آن چیزی که می‌شنیدند جاز نبود و فقط می‌توانست یک کار تلفیقی نام بگیرد. برگزارکنندگان گناهی نداشتند چرا که در پوستر تبلیغاتی دروغ نگفته بودند، تصور آنها و خیلی‌های دیگر از World Music همان چیزی بود که آنسامبل پیتر سلیمانی‌پور اجرا می‌کرد؛ ترکیبی از صدای سازهای مختلف که البته می‌تواند فقط طرحی برای اجرای یک موسیقی قابل قبول در آینده باشد. از سالن اختصاصی کاخ نیاوران بیرون آمدیم و قدم‌زنان راه خروج را در پیش گرفتیم. کنسرت هنوز تمام نشده بود و ما می‌رفتیم تا جاز را در جای دیگری جست‌وجو کنیم: در یک ماشین با پنجره‌های بسته و یک دستگاه پخش که صدای لوئیس آرمسترانگ آن را واقعی می‌کرد. کنسرتی سیار در خیابان‌های خلوت تهران. جاز هنوز در ایران تازه و بکر است، در حالی که در آن طرف دنیا دیگر به یک موسیقی کلاسیک تبدیل شده است. با این حال ما از این موسیقی بی‌بهره‌ایم و فقط می‌توانیم به شنیدن سی‌دی‌هایی که می‌رسد، اکتفا کنیم و فعلاً دل خود را برای شنیدن زنده آن در کنسرتی که همین نزدیکی‌ها برگزار می‌شود، صابون نزنیم. برای شنیدن جاز باید به دوردست‌ها رفت. دوردست یعنی گوشه‌ای خلوت بدون اینکه صدای خیابان شلوغ به گوش برسد.